

Juryrapport Tiele-Scriptieprijs 2012

De jury, bestaande uit Roeland Harms (Universiteit Utrecht), Sandra van Voorst (Rijksuniversiteit Groningen) en Joost Kircz (Hogeschool van Amsterdam), heeft zich gebogen over tien ingezonden scripties.

Het aantal inzendingen is helaas weer met één afgenomen ten opzichte van vorig jaar. Opmerkelijk is dat steeds meer scripties in het Engels en vaak zelfs in uitstekend Engels geschreven worden. Zeker nu publicaties ook *online* gepubliceerd worden geeft dit de mogelijkheid goede afstudeerprojecten aan een breder publiek aan te bieden. Het ontbreken van een nationale digitale scriptiebank is dus eigenlijk een anachronisme in deze tijd.

Maar nu de inhoud, want daarvoor heeft de Tiele-Stichting ons aangesteld. Met enige spijt moeten we constateren dat de kwaliteit dit jaar beduidend lager was dan de twee voorgaande jaren. Dit geldt zowel voor de soms onduidelijke relaties tussen vraagstelling en uitwerking als de kwaliteit van het (secundaire) literatuuronderzoek. Veel inleidingen zijn vrij obligate samenvattingen met te geringe diepgang.

Het is opmerkelijk te noemen dat Robert Dartons publicatieschema zeer geregeld wordt aangehaald, terwijl dit noch uniek, noch diepgaand is. Kennelijk denken veel studenten gebruik te moeten maken van het 'autoriteitsargument-Darnton'. Het autoriteitsargument steunt op de onderliggende, verborgen aanname dat de scriptieschrijver en de scriptielezer de betreffende autoriteit ook als zodanig erkennen. In de huidige tijd zijn juist de veranderingen in de publicatiecyclus cruciaal. Daarom voldoet het simpele schema van Darnton zeker niet zonder meer als basis.

Omdat er niet duidelijk een scriptie "uitsprong" en steeds meer scripties zich buiten het gebaande pad van de traditionele boekwetenschap begeven, hebben wij ons als jury uitvoerig beraden over de toekomst en ontwikkeling van ons vak, de boekwetenschap.

Met de voortschrijdende digitalisering wordt McLuhans uitspraak "*the medium is the message*" (de vorm van de boodschap bepaalt hoe de boodschap wordt opgevat) een steeds urgenter onderwerp van onderzoek. De vormverandering van het medium 'boek' in meerdere 'uitvoer-representaties' is in volle gang. De toekomst zal uit moeten wijzen hoe de verhouding tussen het elektronisch boek en de papieren versie zich zal ontwikkelen. Papier blijkt, in alle onderzoekingen tot nu toe -waar het niet louter gaat om de directe consumptie van een boodschap of verhaal- nog steeds een superieur medium, maar zal dat zo blijven? Bedenk ook dat de tactiliteit van het boek als een object dat je vast kunt pakken heel belangrijk is. Een buitengewoon boeiende vraag is hoe de ontwikkeling van multimediale componenten, die in of bij een boek betrokken worden, zich verder zal voltrekken.

Als wij deze aspecten in onze beoordeling opnemen gaat er onmiddellijk een heel nieuwe wereld open. Het boek als cultureel / educatief / wetenschappelijk artefact gaat dan bijvoorbeeld een integraal onderdeel vormen van de huidige discussie over erfgoed. Hierbij moet erfgoed natuurlijk worden begrepen als dat wat wij geërfd hebben én als dat wat wij nu als erflaters voor onze nakomelingen creëren. De dynamische ontwikkeling op het gebied van digitaal erfgoed zoals wij dat in de archief- en museumwereld kennen, sluit dan naadloos aan bij de ontwikkeling van het gedigitaliseerde boek. Met andere woorden: de actuele veranderingen in de manier waarop boeken geproduceerd en gelezen worden, zijn dezelfde veranderingen die ook spelen bij de ontsluiting van cultureel erfgoed, waaronder dus ook gedrukte boeken. Maar het gaat ook verder. Het object, in ons geval de boodschap, het verhaal of de verhandeling, blijft een eigenstandige eenheid. Maar wat voor effecten heeft de inbedding van de boodschap in de voortdurend nieuwe contexten waarbinnen het betrokken gaat raken?

Als voorbeeld hiervan geven wij de heruitgave door het CPNB van *De Donkere Kamer van Damocles* en de blijvende rol van dit boek in de beschouwingen over de '50 tinten grijs' die bestaan tussen goed en fout in de Tweede Wereldoorlog. In een gedigitaliseerde omgeving

zijn de verschillende contexten in deze discussie beter vorm te geven, zowel in een tekstuele verhaalvorm als wat betreft foto's en film- en geluidsfragmenten. Juist in een digitaal netwerk worden dan ook thema's uit de literatuur gecontextualiseerd onderdeel van de sociaal-maatschappelijke en wetenschappelijke discussie over een belangrijk onderwerp.

Deze overwegingen werden ons, zoals al gezegd, opgedrongen door de verschuivende aandacht die de ons aangeboden scripties lieten zien en de tegenvallende oogst dit jaar. De scriptie-onderwerpen tonen duidelijk aan dat de studie van het boek nieuwe paden betreedt. Het populairste pad is zonder twijfel de digitalisering van informatie en de effecten hiervan op allerlei terreinen, bijvoorbeeld op de producenten van e-boeken of onderzoekers van bibliotheekcatalogi.

Tegelijkertijd zagen wij ook nog goede scripties met meer traditionele onderwerpen, zoals die van Nina Kuin, *Ja, wat zullen ze lezen, die kinderen?'. Over de kinderleescultuur in Haarlem in de periode van 1839 tot 1929*. Dit zeer degelijke onderzoek is beperkt in haar omvang, maar doet recht aan de uitspraak "In der Beschränkung zeigt sich der Meister" (in de beperking toont zich de meester). De duidelijke verschillen tussen leeszalen, uitleenbibliotheken en de rol die religie speelde bij de volksverheffing, die door lezen wordt bewerkstelligd, is mooi beschreven. Vraagstelling, onderzoek en resultaten zijn samenhangend gepresenteerd.

De jury heeft echter na lang beraad besloten de Tiele-Scriptieprijs dit jaar uit te reiken aan een onderzoek met een sterk innovatief en maatschappelijk relevant thema: *A crowdsourcing project with a 'predefined crowd?'*. Deze scriptie gaat niet direct over boeken, maar bestrijkt wel impliciet een belangrijk aspect van de toekomst van de boekwetenschap. In deze forse scriptie staat de contextualisering van erfgoed centraal. De hypothese is dat met behulp van erfgoedonderwijs op het Web, leerlingen - bijvoorbeeld in de geschiedenisles - kunnen bijdragen aan de contextualisering van erfgoed. Het is een gewaagd onderzoek dat opvalt door het hoge niveau van bronnengebruik, het wetenschappelijke niveau, de relevantie, én om de eigenheid.

De scriptie begint met een beschouwing over de contextualisering van digitaal erfgoed en geeft een zodanige definitie hiervan dat alle *digitally born* boeken er ook onder vallen. Ook wordt beargumenteerd waarom de 'crowd' mee zou kunnen helpen met de contextualisering van een object of werk. Vervolgens wordt de waarde van cultureel erfgoed *crowdsourcing* voor en door leerlingen besproken, ook weer op een zeer degelijke manier en voorzien van een overzichtelijke samenvatting. Ten slotte wordt er ook nog een empirische test uitgevoerd op basis van semi-gestructureerde interviews. De theorie geeft positieve resultaten, maar wat zeggen de mensen 'in het veld'? Hiertoe zijn negen interviews gehouden, met Nederlandse erfgoedinstellingen en met leraren van twee middelbare scholen. De gevolgde methodiek wordt helder uitgelegd en de rode draad blijft steeds goed zichtbaar. Wij vroegen ons hierbij wel af waarom niet twee digitaal geavanceerde scholen zijn genomen. Ook blijft er de interessante vraag hoe de conceptualisering van erfgoed bij een Christelijke school afwijkt van die bij een Islamitische school. Dat lijkt ons een vervolgonderzoek waardig. De scriptie sluit af met een heldere analyse van de voors en tegens van het betrekken van leerlingen bij het erfgoedonderwijs op het Web en hoe dit zou kunnen bijdragen aan de contextualisering van het digitale erfgoed. Met andere woorden hoe de vorm, het Web, zich verhoudt tot de betekenis, de contextualisering van het digitale erfgoed.

Aardig is hierbij dat de algemene aspecten die wij kennen uit de boekuitgeverij keurig de revue passeren: de angst voor ongefundeerde opinies versus gecertificeerde informatie, de rol van een commentaar in vergelijking met de boekrecensie en de angst van de expert voor het lukraak koppelen van vermeend nuttige informatie, vooral via het web, met het onderhavige object.

Wat wij ook zeer waarderen in deze scriptie is de multidisciplinariteit van de gebruikte methodieken en de zeer duidelijke maatschappelijke relevantie van het gepresenteerde onderzoek. Er wordt op een wetenschappelijke en tegelijk pragmatische manier gekeken naar hoe de nieuwe media nieuwe content genereren. De scriptie blijft niet hangen in theoretische implicaties van nieuwe media, een trend die duidelijk waarneembaar is in veel andere scripties.

Kortom, het is een werk dat ons aan het denken zet over de toekomst van ons vak. Vandaar dat de Jury van de dr. A.P. Tiele scriptieprijs de prijs voor 2012 uitreikt aan:

Jennifer Conrady voor haar scriptie ***A crowdsourcing project with a 'predefined crowd'?***

Leiden, 26 april 2013

De Jury van de Tiele-Scriptieprijs 2012

Dr. Roeland Harms

Dr. Joost Kircz (voorzitter)

Dr. Sandra van Voorst